Женя повертався зі школи. Двірники кололи на асфальті лід, дрібні крижинки вилітали з-під ломів і, виблискуючи гострими крайками, по коротких або довших дугах перелітали в повітрі. Сонце дивилося на місто радісно й доброзичливо, широко всміхаючись. І та усмішка випромінювала стільки тепла, що крижані скалки танули, підтікаючи свіжою водою, а по димно-сизих бурульках, що висіли на ринвах, котилися дзвінкі холодні краплі.

Жені було весело. Він розмахував стареньким портфелем, з якого виглядали зошити та книжки, і, озираючись по боках, щось галасував. Женя галасував про те, що двірники рубають лід, що в струмках, які течуть уздовж тротуарів, купаються смішні та хмільні горобці, поскубуючи лакованими дзьобиками кожну пір'їнку на собі. Він галасував щось і про тих зустрічних дівчаток, які проходили мимо в розстебнутих пальтах, з грубуватим рум'янцем на щоках; зараз вони здавалися йому ще більш дивакуватими й гідними зневаги, ніж будь-коли.

І раптом Женя зупинився. І не тому, що на розі вулиці, де збоку примостився сквeрик з плакучими вербами, стояв натовп. Його увагу прикував не натовп, а те, що привернуло увагу натовпу.

Знімали кіно. Один чоловік, якого зразу ж можна було визначити як найголовнішого, сидів на високому стільці. Коли щось було не так і чоловік сердився, то він енергійно махав ногами, неначе їхав на велосипеді. Перед ним був незрозумілий масивний апарат, який міг разом із стільцем рухатися по двох рейках, наближаючись або віддаляючись од жовтого автобуса. А біля жовтого автобуса повільно виростала черга. Спершу стояв дідусь, який читав газету. Дідусь раз у раз поправляв окуляри і зиркав на сонце, мружачись. За ним прилаштувалася молодиця з кошиком, з якого виглядав стурбований довгошиїй гусак. Далі дівчина у вовняній хустині. Гарній дівчині було душно, і вона почала розв'язувати хустину, аж доки вугільні коси не розсипалися в неї по плечах. З незалежним виглядом, повільно наблизився студент. Він трохи здивовано зиркнув на гарну дівчину, а

потім обличчя в нього стало таким, неначе біля автобуса нікого, крім нього, не було. Підбіг хлопчик з ранцем за спиною і, не стаючи в кінець черги, пробрався аж до зачинених дверей автобуса.

Женя непомітно для самого себе перейшов вулицю і спинився в черзі. Його помітили не зразу. Можливо, думали, що це також малий кіноартист. Але Женя не вмів грати. Він повернувся спиною до студента і дивився на чоловіка, який сидів за зйомочною камерою на високому стільці.

Режисер Альтов зразу побачив зайвого героя. Гримаса невдоволення з'явилася на його стомленому обличчі. Завжди маєш клопіт з вуличними перехожими! їм цікавіше подивитися, як робиться фільм, а не сам фільм. Вони ладні простоювати годинами, неначе в них немає ніяких турбот, не треба нікуди поспішати... А тепер ще цей хлопчина. Розкрив рота від захоплення. Доведеться починати все спочатку.

Альтов підійшов до Жені й поклав йому на плече долоню з довгими сухими пальцями. Ті пальці були жовті — від куріння.

— Звідки ти взявся? — запитав режисер.

— Звідти, — гойднув хлопець головою на вулицю, блискучу від снігової води та крижаних скалок.

— Ти заважаєш.

— Я не хочу заважати...

— Йди геть.

Жені здавалося, що найголовніший тут — це оператор, який сидів на видному місці. Два хлопці підштовхували його апарат вперед, він наближався по рейках до черги, а потім хлопці пхали той пристрій

назад... І Женя вважав, що ніхто тут не може наказувати, крім оператора. Тому він запитав:

— А ви хто будете?

Альтов почав нервувати. Вперта дитина! Вплуталося, заважає та ще й допитується, хто він такий. Взяв хлопчину за комір, підштовхнув рукою:

— Не заважай!

Женя відійшов і став осторонь. Він не розгнівався. Мабуть, цей дядько, що сварився на нього, — теж начальник. Вулиця пахла свіжістю. Високе небо теж пахло свіжістю, вологою. Повітря було холодне і чисте. Женя окинув поглядом будинки, що зараз виразно пахли цементом і цеглою, похилу вулицю, по якій жебоніли струмки, — і хотів уже йти, щоб розбризкувати ногами воду, щоб хрумтіли під черевиками ламкі кристали... Але він знову побачив, як до автобуса наблизився знайомий дідусь із газетою, потім молодиця з кошиком, з якого виглядав гусак, потім дівчина, студент, школяр, якому, очевидно, було стільки ж років, як і Жені. Все повторювалося спочатку. Неначе в кіно. Але це ж і було кіно, тільки воно знімалося, і все тут було справжнє, а не таке, як на екрані.

Непомітно для себе Женя знову опинився біля апаратури. Йому дуже кортіло бути там, де робилося кіно. Альтов помітив знайомого настирливого хлопчину, помахав невдоволено пальцем. Мовляв, знову заважатимеш? Дивись, бо ще раз візьму за комір... І Женя боязко зупинився віддалік, сперся плечем об вологий, тонкий стовбурець липи. Льодова бурулька, танучи на слизькому вітті, капнула йому за шию пекучою дрібною кулькою, але він тільки здригнувся від холоду. А коли знову капнуло — відступив.

Знімати скоро закінчили. Жовтий автобус загурчав мотором, біля вихлопної труби забринів синій дим, засмерділо спаленим бензином. Кінокамеру заховали в машину. Герої повсідалися в автобус. "І це все?" —

подумав Женя, і почуття невдоволення виникло в його душі. Він сподівавсь на щось гарне, незвичайне, — таке, як у кіно, де переслідують шпигунів, мчаться на поїздах через високі гори, де морем пливуть кораблі під білими парусами. А тут була буденна черга. Тітка з гусаком... Дід з газетою... А найцікавіше не з'являлось, хоча воно неминуче мало бути!

— Все, — гукнув йому Альтов, — можеш іти додому. Знімати більше не будемо.

— Чому?

— Скінчили!

І Альтов засміявся. Тепер обличчя в нього не здавалось таким стомленим, як перше. Він сміявся голосно, широко, показуючи багато білих зубів. Мабуть, він розумів, що оцей хлопчина розчарований, бо не побачив зараз таких гарних епізодів. які звик бачити на екрані. Що ж, йому ще не раз доведеться розчаровуватись... Альтов захотів зробити хлопчині щось приємне, щоб потім той мав що розповідати своїм товаришам — таким, як і сам, маленьким людям з шкільними портфелями. І він гукнув Жені.

— Сідай у мою машину, провезу!

Вони їхали весняною вулицею; з-під коліс похапцем вистрибували краплини, беззвучно падали на тротуар. Ліворуч, біля Альтова, шибка була відсунута, і в машину запорскував швидкий, пружний вітер.

— Хочеш зніматися в кіно? — запитав Альтов у Жені, вивертаючи кермо праворуч. Тепер вони їхали вузьким, похмурим провулком, де стіни були нудні й мокрі, а двірники в старих фартухах не рубали льоду.

— Хочу, — майже пошепки відповів Женя, не наважуючись глянути на Альтова. Йому було радісно. Він їхав з людиною, яка, можливо, зняла чимало гарних фільмів. Серед них неодмінно були й такі, які він бачив, які йому подобалися. Довго переборював свою несміливість, доки наважився запитати:

— А ви хто такий?

— Альтов, — просто відповіла людина за кермом.

— Альтов? — самими губами перепитав Женя, дивуючись, як звучить незнайоме прізвище.

— Так.

І Альтов подивився на Женю. Засміявся. Альтов був задоволений: хлопчина навіть говорити не може від радості, що сидить поруч з ним. Його стан легко пояснити. Своє захоплення кінофільмами він переносить на нього, бо вважає його ж таким цікавим і дивним. Хлопчик, мабуть, не може іще розуміти, що Альтов — звичайний, буденний, як і всі інші.

І Альтов засміявся ще раз... Він знав, як ніхто, що не вартий захоплення. Але хіба він міг пояснити це хлопчині? Той однаково не повірив би. Він, мабуть, ще й досі гадає, що черга біля автобуса, яку вони сьогодні знімали, — це ще не все. Неминуче мало бути щось вагоміше і значніше, але воно чи нросковзнуло повз його увагу, чи відбулось не перед його очима.

Женя сидів зіщулившись. Його непокоїв той сміх. Він сподівався, що Альтов іще зарегоче. І йому стало незатишно. Тепер йому був неприємний оцей вітер, що вільно забігав у відчинену шибку. Йому хотілося б, щоб Альтов підняв скло, але не наважувався сказати про це.

Ще тоді, коли хлопчина стояв під сумною липою і очима, повними захоплення, стежив за зйомкою, Альтов підсвідоме подумав, що добре було б зробити для нього щось гарне. Він покликав його в машину, ще й сам не відаючи наперед, навіщо це йому здалося. Зараз же, добре усвідомлюючи, про що може думати першокласник чи другокласник, який, не дихнувши, продивляється фільм від початку до кінця. Альтов... захотів бути гідним його захоплення.

— Напевне, на двійки вчишся? — спитав раптом, угледівши, що з забутого портфеля випав зошит з брудною обкладинкою.

Женя почервонів, спритно засунув зошита назад.

— Ні...

— А як же?

— Маю п'ятірки.

— Гм, — висловив сумнів Альтов. Жені страшенно закортіло, щоб йому повірили. Подивився на Альтова сяючими світлими очима і промовив:

— Маю п'ятірки!

Це означало багато. І те, що він дуже старанний, ретельно готує домашні завдання. І те, що забруднений зошит уже дописано, завтра візьме новенький, з голубою обкладинкою. Альтов сказав:

— Це добре.

І Женя, відвернувшись так, щоб не бачив режисер, усміхнувся. Отже, йому повірили. Як це славно, що він вчиться на "відмінно", ніколи не

спізнюється на уроки. І він у душі дав собі слово, що завжди буде старанним і працьовитим.

Альтов зупинив машину і вийшов. Кругом лежали купи битої цегли, гули бульдозери. Біля незавершених жовтих будинків стояли чорні крани. Пустир був нерівний, розритий, у ямах ріс бур'ян... Женя також вискочив на тротуар. Альтов заклав руки за спину й дивився прямо перед себе і трохи вгору. Мабуть, він бачив сірі бавовняні хмари, бо Женя, задерши й собі голову, угледів їхні волохаті, повні боки. Було надвечір'я, студеніло. Альтов раптом здригнувся, ніби його пронизав несподіваний холод. І Женя, згадавши, як під тонкою голою липою йому за шию попала одна краплина, а потім друга, — теж здригнувся і взявся застібати на гудзики своє благеньке пальтечко.

— Бачиш оце будівництво? — запитав Альтов. — Тут мені доводиться знімати свій новий фільм. Правда ж, мало чого цікавого знайдеш?

І справді, для Жені тут було мало цікавого. Він звик до будівельних майданчиків, до робітників у чорних фуфайках, на яких осів червоний цегляний пил. Він звик до грузовиків, що підвозять матеріал, до високих кранів, що монотонно проносять на тлі синього неба повільні стріли... Тут нічого цікавого не було. І Женя сказав:

— Правда...

— Що правда? — не зрозумів Альтов. Бо доки хлопчик дійшов якогось висновку, він уже й забув, про що питав, і тепер думав про інше.

— Ну, що кіно тут погане вийде...

— А-а-а... Звичайно.

І він глянув на Женю так, наче вперше бачив. Навіть нагнувся над маленькою постаттю, уважно розглядаючи невиразні, .ще не сформовані риси обличчя, припухлий рот...

— А ти ж, напевне, хочеш у кіно зніматись?

— Хочу...

— То ми можемо влаштувати це для тебе. Згода?

— Еге!..

"Еге" вирвалося само собою. Женя ще й не встиг осягнутії всього значення того, що йому сказав Альтов. І коли режисер знову випростався, хлопчик дивився на нього знизу вгору закохано й віддано. У нього тремтіли пальці, і він сховав руки з портфелем за спину, щоб, бодай, цього не помітив Альтов.

Режисер спробував пройти пустирем, — мабуть, він хотів попасти до тих людей, що заливали фундамент, але глина налипла до його черевиків — чорних, лакованих, і він, невдоволено суплячись, повернувся на асфальт, почав обстукувати болото. Темно-руді шматки свіжо блиснули на сірому тлі... Женя й собі почав постукувати ногами, бо теж було рушив і до його черевиків начіплялась глина. Обстукував він зосереджено й заклопотано.

— Ти міг би зіграти в моєму фільмі "Олень Август", — сказав Альтов.

— Це про піратів?

— Ні... А чому саме про піратів?

— Зветься незрозуміле...

— Ні, це про золотошукачів, які заблудили в тайзі. Правда, я сам ніколи не бачив тайги. Та це не страшно. Ти як гадаєш?

— Не страшно.

— Отож... Їх має врятувати маленький хлопчик, син одного шукача. Його не хотіли брати в експедицію, але він домігся свого хитрістю. Його ім'я — Август, а тому, що він марив оленями, шукачі назвали його Олень Август-Альтов вигадував, імпровізував. Ніколи в житті він не збирався ставити подібний фільм. У своїй творчості він не вмів фантазувати. І зараз, кажучи неправду, вважав, що його брехня має благородну мету... А Женя вірив. Він уже уявляв безкраю, зеленоверху тайгу. Хвоя розлилася, як море, а він із старими бородачами стоїть на сопці. Вони розгублені, знесилені, не знають, куди йти. Але він рятує їх... Як йому це вдається, Женя не знав, але та місія, що була покладена на нього, зараз підносила його у власних очах. Адже він і сам не сподівався, що здатен на таке! Альтов запитав:

— Тобі подобається мій задум, Олень Август? І Женя, який уже був Оленем Августом, відповів:

— Подобається.

— І не лякають труднощі?

— Ні.

— І ти врятуєш моїх золотошукачів?

— Врятую.

І йому привиділось багато-багато оленів, яких він, безумовно, любив. Вони йшли між високих похмурих дерев, поколихуючи гіллястими рогами. Олені ступали повільно, і очі в них були замріяні, як у людей.

— Куди ти дивишся? — запитав Альтов, піймавши його погляд, що був прикутий до точки на пустирі.

— Олені, — прошепотів Женя.

— Олені? — не зрозумів Альтов.

Альтов різко засміявся. Тварини з гіллястими рогами зникли. На пустирі були самі ями — з жовтими або темними стінами. Женя оглянувся назад. Там також нічого не було. Тільки будинки.

Ні, ці діти таки фантазери. Вони іноді вміють бачити те, чого немає. За словами у них виникає жива дійсність. Ось, будь ласка. Він говорив щось про золотошукачів, про хлопчину з екстравагантним іменем. Говорив, навіть не задумуючись... А його супутник вже й зумів уявити, зумів побачити.

І раптом гостре почуття неприязні пронизало Альтова. Він подумав, що, можливо, оцей школяр з порваним портфелем обдарований тим, чим наділені справжні майстри? Він уже й зараз бачить світ інакше, ніж інші, для нього по пустиреві ходять олені... Можливо, цей дар пропаде даремно, бо людина не завжди здогадається, іцо вона — трохи не така, як інші. Але може бути не так — вона здогадається?..

Альтов сів у машину. Загурчав мотор. Женя все ще стояв. Тоді Альтов махнув рукою: мовляв, чекаю на тебе. Женя повільно заліз у машину. Поїхали.

Альтов почував себе роздратованим. Він уже забув, що хотів цьому школяреві зробити приємне. Тепер цього бажання не було. Треба було повертатися додому. Він і так багато часу згаяв даремно.

Вони їхали крізь сутінки. День згас. Уже не було блискучих від весняної води вулиць. З-під коліс не вистрибували краплини, колеса

шурхотіли по льодяній кірці, яка встигла з'явитися. І не було двірників у фартухах та з ломами.

Альтов зупинив машину біля великого будинку з білими урочистими колонами. Напроти був скверик. На зелених лавках ніхто не сидів. Тільки дідусь з коротенькою борідкою йшов мимо клумб і постукував палицею.

— Я приїхав, — сказав Альтов.

Женя хотів запитати: "А як же з кінофільмом? Буду я зніматися чи ні?" Але не наважувався. Він вловив, що в настрої Альтова сталися зміни. І ніяк не міг второпати, чим вони викликані. Адже у машині сидів спокійно, не зачіпав нічого... Ага, це все винуваті олені. Альтову не сподобалося, що він тоді побачив їх на пустирі. Може, їх і справді не було?

— Може, їх і справді не було? — вголос сказав він.

— Кого?

— Оленів...

В очах Альтова блиснули злі іскорки. Ні, йому все-таки добряче надокучив оцей хлопчисько. У нього якась хвора уява. Йому ввижається те, чого ніде немає... Альтов відчинив двері і сердито сказав:

— Виходь!

До машини наблизилась молода красива жінка. У неї були виразні повні губи і круглі очі. Вона сказала звучним, гарним голосом:

— А я вже давно чекаю на тебе. У Жені висковзнув із рук портфель, зошити випали на тротуар. Він нагнувся, почав збирати.

— Кого це ти привіз? — запитала жінка, сідаючи в машину. Альтов відповів:

— Бачиш, йому також хочеться зніматись у кіно. Як і тобі, люба. Але в нього немає ніяких даних.

— А я? У мене є дані? — запитала гарним голосом жінка.

— О-о! — сказав Альтов і задоволене засміявся.

Машина поїхала...

Зошити попали у воду, обкладинки посіріли, були брудні. Женя встромив їх до портфеля — і раптом захотів пожбурити той портфель хтозна-куди. Його розгнівали слова, сказані Альтовим. Хіба він набивався? Женя вже й замірився, але зовсім близько біля нього, в скверику, йшов дідусь з короткою борідкою. Дідусь дивився прямо перед собою, не звертаючії уваги на вулицю, але Жені здавалось, що він усе бачить...

Звісивши голову, подався додому. І раптом, неначе блискавка, спалахнуло: він — Олень Август! Незважаючи ні на що! Хай той Альтов що хоче, те й каже. А йому однаково. Він сам гратиме. Сам із собою. Він зробить таке кіно, що всі ахнуть від здивування. І він врятує золотошукачів!

І Женя застрибав на тротуарі, розмахуючи портфелем. Під ногами захрумтіли льодяні скалки. Женя щось кричав нерозбірливе й радісне. Він більше не згадував Альтова, той був би зайвий в його думках, у його щирих веселощах.

Вже було зовсім темно, коли Женя йшов через парк. Тут пахло мохом, бруньками, сирим камінням. Він попав у най-глухіше місце — і зупинився. Серце в нього неначе опустилося глибоко-глибоко; стало

хвильно й бентежно в грудях... Серед тихих кущів, між якими біліли клаптики снігу, ворушилися гіллясті роги. Ні-ні, то не тіні від віття стелилися внизу, бігали по стовбурах, то рухалися роги, то йшло назустріч багато мовчазних, весняних оленів...